

Artiklarna i "Flerspråkighet som resurs"

Här nedan följer en kortare beskrivning av artiklarna i antologin *Flerspråkighet som resurs* (Kindenberg 2016). Artiklarna är skrivna av medverkande presentatörer vid Symposium 2015, en konferens som Nationellt centrum för svenska som andraspråk vid Stockholms universitet anordnar var tredje år.

The Translanguaging Current in Language Education Ofélia García & Kate Seltzer

This chapter takes up translanguaging theory and explains how it disrupts our traditional understandings of language and bilingualism in education. It then contextualizes the theory in the practices of a teacher and his students in a multilingual classroom. The principles of what we term a translanguaging pedagogy – the stance, design and shifts – are then discussed. The chapter ends by explaining how applying translanguaging theory and practice to the traditional question of “How to teach a second language” transforms it to: “How to engage students in appropriating language features associated with a school language into their own unique repertoire”. Although the shift seems subtle, the consequences for language pedagogy are huge.

Translanguaging för utveckling av elevers ämneskunskaper, språk och identitet

Gudrun Svensson

Dagens globaliserade samhälle står i skarp kontrast till den enspråkiga undervisning som utövas i många svenska skolor, där undervisningen sällan tar tillvara flerspråkiga elevers erfarenheter och språkliga resurser. Det här kapitlet beskriver hur lärare på mellanstadiet i ett forskningsprojekt introducerat och utvecklat arbete med flerspråkig undervisning i en tidigare helt enspråkig skolmiljö.

Språk, lärande och ämne: med modersmålet som resurs

Josefin Nilsson & Suzanne Gynnhammar

I detta kapitel redogörs för hur en så kallad språkklass under en treårsperiod inrättades och utvecklades på en skola, som en inkluderande undervisningsform. Författarna beskriver möjligheter och utmaningar, samt hur dessa kan mötas genom att modersmålet som resurs. Dessutom beskrivs de teorier om språkutvecklande arbetssätt som legat till grund för språkklassens utformning.

Kärnan i uttalsundervisning: Vad bör lärare prioritera?

Bosse Thorén

Den som undervisar i uttal varken kan eller bör ta på sig att arbeta bort alla former av brytning. Vissa faktorer när det gäller uttal är mer prioriterade än andra, och vissa är ovidkommande för det som är överordnat vid kommunikation, nämligen förståelsen. I detta kapitel redogör författaren för vad som utmärker tal och uttal, som en bakgrund till så kallade kärnegenskaper vid uttals- undervisning.

Att lära ut vad inlärare kan lära in: om grammatisk utveckling hos andraspråksinlärare

Anna Flyman Mattsson

Detta kapitel beskriver hur inläring av svenska som andraspråk gynnas av att inlärarens naturliga utveckling, vad gäller grammatiska strukturer, medvetandegörs och synliggörs i undervisningen. Författaren förklarar grammatiska utvecklingsstadier, utifrån processbarhetsteori och bedömning av språkutveckling, och presenterar resultat från en studie av sfi-läromedel.

Att synliggöra progressionen i läs- och skrivinläring hos vuxna

Sigun Boström

I detta kapitel diskuteras kort olika typer av litteracitet och vägar dit för andraspråksinlärare. Därefter introduceras utvecklade läs- och skrivutvecklingsprotokoll, som är ett sätt att i undervisningen synliggöra vuxna inlärares litteracitetsutveckling.

Läsförståelse ur ett andraspråksperspektiv

Barbro Westlund

Detta kapitel tar upp betydelsen av att andraspråkselever får använda flera språkliga resurser för att visa sin läsförståelse. Språkets kommunikativa funktion för att skapa mening och tolka text står då i förgrunden i stället för kontroll av språklig korrekthet. Följande områden belyses speciellt: Vad läsförståelse är, hur läsförståelse konkret kan stöttas i undervisningen och komplexiteten i att bedöma läsförståelse.

Sprog på og for arbejdspladsen

Michael Svendsen Pedersen

Ett av målen för andraspråksundervisning i vuxenutbildning är att ge kursdeltagare de kommunikativa färdigheter som är nödvändiga för att de ska kunna fungera funktionellt och ingå i arbetsgemenskaper på sina arbetsplatser. Här består den pedagogiska uppgiften av att skapa ett sammanhang, ett samspel, mellan den kommunikation som försiggår på arbetsplatsen och det språk man arbetar med i språkundervisningen – ett samspel där arbets(plats)rummet och undervisningsrummet tillsammans utgör ett språkligt lärandeum.

Kommunikationsetnografi som resurs för språk(in)lärare

Gunlög Sundberg

I denna artikel diskuteras hur ett kommunikationsetnografiskt arbetssätt kan användas i språkutbildningen, för att närmare studera kommunikationen i olika situationer och därmed förbereda vuxna andraspråksbrukare för yrkeslivet i Sverige. Inledningsvis ges en bakgrund till etnografisk forskning och några exempel på studier från en svensk andraspråkskontext.

Ämnesspråk och ämnesspecifika aktiviteter i skolan

Björn Kindenberg & Pia Nygård Larsson

Att det som brukar kallas skolspråket är en utmaning för elever, och särskilt då elever med svenska som andraspråk, är väl känt bland lärare i svenska som andraspråk. Vad detta kapitel vill bidra med är en insikt om att skolans olika ämnen (här exemplifierat med SO- och NO-ämnena) vid sidan av skolspråket också uttrycks genom särskiljande ämnesspråk. För att fullt ut förstå dessa ämnesspråk behöver man också förstå ämnena i ett större sammanhang, som uttryck för en mänsklig aktivitet eller verksamhet.

Fysiklärares utveckling av sin språkidaktiska repertoar

Maria Kouns

En lärares skicklighet kan ses som förmågan att skapa goda lärandemiljöer för alla sina elever, men med ett ökande antal flerspråkiga elever sätts denna skicklighet på nya prov. Ett sätt att anpassa sig till dessa förändrade villkor är att utvidga sin ämnesdidaktiska repertoar för att med allt större skicklighet kunna utforma, stötta och följa upp språkutvecklande aktiviteter som bidrar till elevernas lärande i olika ämnen, särskilt elever med annat förstaspråk än svenska. I kapitlet beskrivs hur en sådan didaktisk designprocess kan gå till. Dessutom diskuteras hur processen innebär en pendling mellan teori och praktik och hur det kollegiala lärandet utgör en grundläggande resurs. Kapitlet utgår från avhandlingen *Beskriv med ord. Fysiklärare utvecklar språkinriktad undervisning på gymnasiet* (Kouns 2014)

”Författarna tror dom skriver så tydligt” – andraspråksläsares möten med lärobokstexter i historia

Lotta Olevgård

Detta kapitel behandlar lärobokstexter i historia och hur läsningen av dessa upplevs ur ett andraspråksperspektiv. Författaren beskriver hur dessa texter kan innebära utmaningar för läsaren till exempel beroende på vilka ord och vilken grammatik som används och hur informationen i texten binds ihop. I kapitlet beskrivs också vad läraren kan göra i sin undervisning för att stötta elever vid läsning.

Matematikursen som gör eleven till resursen

Stina Thunberg, Birgitta Sundström & Ann-Charlotte Vennberg

På grundläggande nivå inom svensk vuxenutbildning talar ofta eleverna en mängd olika språk. Medan någon har gått i skola i åtta år kan någon annan ha bara tre års skolgång i bagaget. Inom ämnet matematik möter lärarna elever med differentierade kunskaper både språkligt och kunskapsmässigt. Lärarna ställs inför utmaningen att göra matematiken begriplig för elever med ett annat förstaspråk än svenska, som därmed ofta inte har samma referensramar som läraren. Detta kapitel beskriver och diskuterar en språkinriktad undervisning där elevernas kunskaper och erfarenheter används som resurser i matematikundervisningen.

Språk och tänkande genom skapande ämnen

Helena von Malortie & Lena Sjöqvist

I det här kapitlet presenterar Helena von Malortie exempel från sin undervisning på en högstadieskola för enbart nyanlända i Malmö. Exempelen är från elevernas allra första tid i skolan där ämnena textilslöjd och bild både utvecklar kreativt skapande och det svenska språket. Vid ett flertal besök under ett år besökte Lena Sjöqvist från Nationellt centrum för svenska som andraspråk Helenas lektioner. Tillsammans fick de då möjlighet att beskriva elevernas möte med undervisning och lärande och reflektera över utfallet utifrån de två perspektiven undervisande lärare och observerande kollega. Det blev många intressanta samtal, och vad de sett och diskuterat försöker de fånga i detta kapitel.

Multimodala perspektiv på naturvetenskapligt lärande

Kristina Danielsson

Under de senaste årtiondena har vi i forskning och skola sett en allt större insikt om att varje ämnesområde har sitt specifika sätt att språkligt uttrycka innehållet. Den insikten gäller inte minst lärare som arbetar med elever som lär sig på ett annat språk än sitt modersmål. Vad som varit mindre uppmärksammat är hur centralt också multimodalitet är i meningsskapandet, det vill säga att vi använder en mängd olika resurser i samspel i all kommunikation – inte "bara" ord, utan också bilder, gester, symbolspråk och liknande. Därför är det viktigt för alla lärare att ha kunskap om multimodalitet, inte minst för dem som undervisar elever som lär sig på ett annat språk än sitt modersmål, både för att medvetet kunna utnyttja de möjligheter som ligger i ett multimodalt perspektiv på meningsskapande, och för att öka sin medvetenhet om vilka särskilda utmaningar det kan innebära.

What Counts as Scaffolding?

Pauline Gibbons

The term "scaffolding" has been a frequently used term in education over the past few years, but at times has come to mean simply "good teaching" or "help". This chapter offers a more precise and nuanced view of scaffolding, particularly in relation to second language learners. The author suggests that scaffolding is not a single "strategy", nor is it

simply help. Rather, it represents a particular view of teaching and learning that informs classroom practice and impacts on the relationship between teachers and learners. Although scaffolding between learners can certainly occur, for example through well-constructed group tasks, the focus of this chapter is on teacher-led scaffolding.

Smågruppssamtal som en resurs för tänkande och lärande

Mariana Sellgren

Att samtal och muntlig interaktion i klassrummet är viktigt både för elevernas ämneslärande och språkutveckling vet lärare idag. Ändå är det inte självklart att eleverna får tillräckliga möjligheter till konstruktiva samtal för lärande. I det här kapitlet presenteras några möjliga vägar för att planera och iscensätta smågruppsdiskussioner och grupparbete som har möjlighet att bli konstruktiva och även leda till att eleverna själva ser värdet av dem. Detta görs med hjälp av exempel på hur forskare och lärare framför allt i Storbritannien sedan 1990-talet har arbetat för att utveckla elevers tänkande tillsammans i grupp. Dessa smågruppssamtal syftar till att få eleverna att tillsammans använda språket som verktyg för att delge tankar, ifrågasätta och motivera påståenden för att på så sätt utveckla resonerande och tänkande.

Konsten att föra ett samtal framåt – om bedömning av muntlig interaktion på sfi

Maria Rydell

Muntlig färdighet är centralt för människan men samtidigt svår- bedömt för läraren. I det här kapitlet vill författaren lyfta fram att det är viktigt för lärare att ingående studera samtal för att bli bättre på att bedöma dem. För att öka kvaliteten i samtal – och därmed ge mer underlag för bedömning – beskrivs i det här kapitlet vikten av att ge alla elever utrymme i samtalen, lyfta lyssnandets roll i samtal och visa hur förhandling om mening utgör en viktig del i interaktion. Författaren beskriver också hur diskussioner kring muntlig språkanvändning synliggör resurser och strategier för elever samtidigt som det bygger upp deras språkliga medvetenhet kring talat språk.

Ett kritiskt granskande samtal om genrepedagogik

Lisa Gannå

Genrepedagogiken har fått ett stort genomslag i Sverige. Britt Johansson, pedagogiskt ansvarig ledare vid Knutbyskolan i Rinkeby mötte vid Symposium 2015 Caroline Liberg, professor i Utbildningsvetenskap med inriktning mot läs- och lärprocesser från Uppsala Universitet i ett samtal för att kritiskt granska genrepedagogikens fördelar och fallgropar. Genrepedagogiken är en modell för språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, som vunnit insteg i svenska skolor. Tankarna bakom genrepedagogiken beskrivs i Pauline Gibbons artikel i denna bok. Moderator och initiativtagare till samtalet Lisa Gannå, universitetsadjunkt vid Nationellt centrum för svenska som andraspråk, återger i detta kapitel ett urval av de frågor som lyftes i samtalet.

Genrepedagogik i praktik och teori

Karin Rehman

Detta kapitel beskriver genrepedagogikens teoretiska utgångspunkter och ger därefter exempel på hur de kan användas i praktiken. Syftet är att visa hur undervisningen kan förstås och utvecklas med hjälp av en samlad teoretisk bas men också att visa hur förklaringar kan sökas i den teoretiska basen när något inte fungerar som det var tänkt. Frågan om hur genrepedagogikens teorier kan omsättas i praktik utan att det leder till i en instrumentell och oreflekterad användning berörs också.

Samarbetsinläring för individanpassning

Theres Brännmark

I denna artikel beskrivs hur samarbetsinläring i vuxenutbildningen kan användas som metod för att individualisera undervisningen och för att gynna elever som kommit olika långt i sin språkliga utveckling. Den samarbetsinlärningsmodell som här exemplifieras kopplas till en teoretisk grund, bland annat Olga Dysthes perspektiv om det flerstämmiga klassrummet.

Kompetensutveckling för språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

Caroline Bötrius & Helena Danielsson

Att organisera och genomföra kompetensutveckling inom språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt kan skapa enorma möjligheter för att utveckla lärandet för både elever och lärare på en förskola, skola eller i en kommun. Samtidigt innebär det en del utmaningar. I detta kapitel beskrivs vad ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt är och hur en kommun organiserar kurser i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Här presenteras de utmaningar detta arbetssätt kan innebära men även de resultat som har nåtts. Slutligen lyfts ett antal faktorer för effektiv kompetensutveckling fram. Dessa faktorer bygger på en kommuns erfarenheter inom kompetensutveckling kring språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, en insats som går under benämningen SoL; Språk och Lärande.

Vuxenutbildningens utmaningar i migrationens tidevarv

Andreas Fejes

I detta kapitel ställs den samhälleliga organiseringen av vuxenutbildning i en historisk belysning, som visar hur vuxenutbildningen har svarat och idag svarar mot samhälleliga krav och mot politiska strömningar. Kapitlet är en hjälp att bättre förstå vuxenutbildningssystemets utformning och därmed i förlängningen lärares möjligheter och begränsningar inom systemet.

Referens

Kindenberg, B. (red.) (2016). *Flerspråkighet som resurs*. Liber.

**Nationellt centrum
för svenska som andraspråk**